केन्द्रीय विद्यालय संगठनम् जबलपुर सम्भागः

आदर्श प्रश्नपत्रम् – 2011–12

संस्कृतम्–सम्प्रेषणात्मम्

(द्वितीयं संकलननात्मकं मूल्याड्.कनम्)

कक्षा –दशमी

समय– होरात्रयम् पूर्णाड्.काः–80

निर्देशाः–

1. प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति।
   खण्डः (क) अपठित– अवबोधनम् – 12 अड्.का।
   खण्डः (ख) रचनात्मकं कार्यम् – 12 अड्.का।
   खण्डः (ग) अनुप्रयुक्तव्याकरम् – 28 अड्.का।
   खण्डः (घ) पठित– अवबोधनम् – 28 अड्.का।
2. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।
3. प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डानुसारं क्रमेणैव लेखनीयानि।
4. प्रश्नसंख्या अवश्यं लेखनीया।
5. उत्तराणि संस्कृतेनैव लेखनीयानि।

खण्डः (क)

अपठित–अवबोधनम्– 12 अड्.का

प्र.1 अधेलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

पर्यटनं रोमांचकारि। प्रियजनैः सह कृतं पर्यटनम् आनन्दं ददाति। पर्यटनेन ज्ञानवृद्धिः मनोरज्जनं च भवतः। अन्यच्च यत् स्वयं दृश्यन्ते अनुभूयते च तत् ज्ञानं स्थिरतरं भवति। कस्मिन् देशे प्रदेशे वा किं किं दर्शनीयम्? अथवा तत्र किं भुज्यते। किं पीयते? कथं व्यवहारः क्रियते? का तत्रत्या वेशभूषा? के च उत्सवाः? एतत् सर्वं पर्यटनेन ज्ञायते। पर्यटन– उद्योगेन भारतशासनं पर्याप्तं धनं लभते। अतः इमम् उद्योगं वर्धयितुं शासनं यत्नशीलम् अस्ति।

अ. एकपदेन उत्तरत – [1/2]ग4त्र2

(1) रोमांचकारि किम् अस्ति?

(2) कैः सह कृतं पर्यटनम् आनन्दं ददाति?

(3) पर्यटनेन किं ज्ञायते?

(4) किं ज्ञानं स्थिरतरं भवति?

आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत– 2ग2त्र4

(1) पर्यटनउद्योगेन भारतशासनं किं लभते?

(2) इमम् उद्योगं वर्धयितुं किं यत्नशीलम् अस्ति?

इ. यथानिर्देशनम् उत्तरत–

1ग4त्र4

(1) 'वर्धयितुम्'– इत्यत्र कः प्रत्ययः?

(क) उम् (ख) तुम्

(ग) इतुम् (घ) तुमुन्।

(2) 'स्थिरः' इत्यस्य विलोमशब्दं लिखत?

(क) चंचलः (ख) चपलः

(ग) निष्ठुरः (च) चलः।

(3) 'उद्योगेन' इत्यत्र का विभक्ति?

(क) पंचमी (ख) तृतीया

(ग) षष्ठी (च) चतुर्थी।

(4) 'लभते' इत्यत्र को लकारः ?

(क) लोट् (ख) लड्.

(ग) लट् (च) लृट्।

4. अस्य अनुच्छेदस्य उपयुक्तं शीर्षकं लिखत।

1ग2त्र2

खण्डः (ख)

रचनात्मकं कार्यम् 12 अड्.का

प्र.2 भवतां नाम आशीषः। भवतां विद्यालये नूतनविधिना वार्षिकोत्सवः आयोजितः। तस्य वर्णनम् अधिकृत्य मित्रं सुमनं प्रति लिखिते पत्रे मन्जूषातः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा उत्तरपुतिस्कायां पत्रं पुनः लिखत।

1½ग8त्र4

115, योजनाविहारः

(1)..................

दिनांक..............

(2).................. सुमन,

(3)................नमस्ते।

ह्यः एव अस्माकं विद्यालये वार्षिकोत्सवसमारोहः सम्पन्नः जातः। तस्मिन्नेव अहम् अत्यधिकं व्यस्तः आसम्। जानासि किम् अभूतपूर्वमेव आसीत्। तस्य आयोजनम्? संक्षेपतः वर्णयामि।

अस्माकं कक्षा(4)............. वर्गेषु विभक्ता आसीत्। एकः वर्गः समीपस्थेषु निर्धनानां कुटीरेषु गत्वा आवश्यकतानुसारम् अन्नं, वस्त्रम् औषधं च (5)............................ ।

द्वितीयः वर्गः मदीयः आसीत्। अस्माभिः समीपवर्तिषु श्रमिकाणाम् आवासेषु। (6)............ सूची निर्मिता येन तेषां शिक्षा व्यवस्था भवेत्। तृतीयेन वर्गेण निःशुल्क चिकित्सा शिविरस्य (7) ....कृता चतुर्थेन वर्गेण विद्यालयस्य वाटिकायां वृक्षारोपणं कृतम्। यदि सर्वे विद्यालयाः एवं कुर्वन्तु तर्हि अस्माकं देशस्य शीघ्रमेव विकासः प्रगतिश्च भवेत्।

पितृभ्याम् नमः ।

भवदीयम् अभिन्नमित्रम्

(8).........................

मंजूषा

व्यवस्था, सस्नेह, आशीषः, निरक्षरबालकानाम्, प्रिय, वितीर्णवान्, चतुर्षु,नागपुरतः।

प्र.3 प्रदत्तशब्दानां सहायतया अधोलिखितस्य चित्रस्य वर्णनं संस्कृते चतुर्वाक्येषु कुरूत।

मञ्जूषा— क्रीडाक्षेत्रम्, शिशवः, क्रीडनम्, धावन्ति, कूर्दन्ति, आनन्दं, जनाः, बालाः, व्यायामः, नित्यं।

अथवा

'दीपावलीः' इति विषयें संस्कृत भाषायाम् चत्वारि वाक्यानि रचयत्।

मंजूषा

कार्तिकमास्य, प्रकाशपर्व, अमावस्यायाम्, प्रमुख पर्व, लक्ष्मी गणेशपूजनम्, मान्यते भवति, प्रज्ज्वालयन्ति, दीपान्, उपहारान्, यच्छन्ति।

खण्डः (ग)

अनुप्रयुक्तव्याकरणम् – 28 अड्.का

प्र.4 अधोलिखितवाक्येषु रेखाङि्.कतपदानां सन्धिं विच्छेदं वा कृत्वा लिखत।

1ग4त्र4

(1) सः कक्षायाम् सर्व+उत्तमः अस्ति।

(क) सर्वउत्तमः (ख) सर्वुत्तमः (ग) सर्वोत्तमः (घ) सर्वूत्तमः

(2) अधुना ग्रीष्मर्तुः वर्तते।

(क) ग्रीष्म+र्तुः (ख) ग्रीष्+ मर्तुः (ग) ग्रीष्म+ अर्तुः (घ) ग्रीष्म+ऋतुः

(3) तौ द्वौ+ एव जनौ धन्यौ । ....

(4) सा एव कीर्तिं धनम्+ च प्राप्नोति। ....

प्र.5. 1. **विद्या पराड्.मुखः** सः चौर्य कार्यें लग्नः अभवत्। 1ग6त्र6

(क) विद्यया पराड़्मुखः (ख) विद्यायाः पराड्.मुखः

(ग) विद्यात् पराड्.मुखः (घ) विद्यायां पराड्.मुखः

2. **यथारूचि** भोजनं कुरू।

(क) यथा रूचिः (ख) रूचिम् अनतिकम्य

(ग) रूचेः अनति कम्य (घ) रूचौ अनतिकम्य

3. **आम्रवृक्षे** कोकिलाः कूजन्ति।

(क) आम्रवृक्षस्य (ख) आम्रस्य वृक्षे (ग) आम्रयोः वृक्षे (घ) आम्रवृक्षः

4. **महान् च असौ ऋषिः** वने वसति।

(क) महर्षिः (ख) महर्षि (ग) महर्षी (घ) महत्ऋषि

5. **साधूनां वृत्तिम्** आचरेत्।

(क) साधूवृत्तिम् (ख) साधुवृत्तिम् (ग) साधोःवृत्तिम् (घ) साधवृत्तिम्

6. **दुग्ध धवला** में पक्षाः।

(क) दुग्ध इव धवला (ख) दुग्धं इव धवला (ग) धवला दुग्धं इव (घ) दुग्धः इव धवला

प्र.6 अधोलिखितवाक्येषु रेखाङिक्तपदानां प्रकृतिप्रत्ययौ संयोज्य विभज्य वा समुचित् उत्तरं प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत।

1ग4त्र4

(1) दग्धाः घोटकाः कथं रक्ष्+अनीयर्।

(अ) रक्षितव्याः (ब) रक्षिणीयम् (स) रक्षणीयः (द) रक्षणीयाः

(2) छात्रैः गुरूणां वचनानि सदैव श्रोतव्यानि।

(अ) श्रु+तव्यत् (ब) श्रो+तव्यानि (स) श्रोतव्य+आनि (द) श्रोत+अव्यानि

(3) श्रद्धा+मतुप् ज्ञानं लभते।

(अ) श्रद्धामत् (ब) श्रद्धामान् (स) श्रद्धावान् (द) श्रद्धावानं

(4) लोके दानिनः धन्याः।

(अ) दानि+नः (ब) दा+निनः (स) दान+णिनि (द) दान+मतुप्

प्र.7 मन्जूषायाः अव्ययपदानि विचित्य उचितेन पदेन रिक्स्थानानित पूरयत–

1ग6त्र6

मा, पुरा, बहिः, उच्चैः, शनैः, वृथा

(1) ....सर्वे सुखिनः आसन्।

(2) विवादं...........कुरू।

(3) ....शब्दं न कुरूत।

(4) अहं........शयनं करोमि।

(5) ....सर्व ज्ञास्यति।

(6) ....पाठं पठत, रे छात्राः?

प्र.8 क. विकल्पेभ्यः शुद्धं संख्यावाचकं पदं चित्वा वाक्यं पूरयत–

1ध्2ग4त्र2

(1) अस्मिन् स्यूते.............. पुस्तकें स्तः ।

(क) द्वौ (ख) द्वे (ग) द्वि

(2) तस्मिन् उद्याने................ बालिकाः कीडन्ति।

(क) तिस्त्रः (ख) त्रीणि (ग) त्रयः

(3) अत्र................ वृक्षौ स्तः।

(क) द्वे (ख) द्वौ (ग) द्वि

(4) .... बालकाः पठन्ति।

(क) चत्वारः (ख) चतस्त्रः (ग) चतुस्त्रः

ख. अधोलिखितवाक्यद्वये अडंकानां स्थाने संस्कृतसंख्यावाचकविशेषणैः रिक्तस्थानपूर्तिं कृत्वा वाक्यम् उत्तरपुतिस्कायाम् पुनः लिखत।

1ग2त्र2

1. अस्मिन उद्याने 70 वृक्षा सन्ति।

2. वार्षिकोत्सवे 45 अतिथयः आगतः।

प्र.9 अधोलिखितवाक्येषु रेखाड्कितपदानि विकल्पेभ्यः उचितपदैः संशोध्य पुनः उत्तरपुस्तिकायां लिखित।

1ग4त्र4

1. रामेण सह सीता अपि गच्छतः।

(क) गच्छसि (ख) गच्छति (ग) गच्छन्ति (घ) गच्छावः

2. ताः बालिकाः उद्याने अक्रीडामः।

(क) अक्रीडन् (ख) अक्रीडत् (ग) अक्रीडः (घ) अक्रीडताम्।

3. त्व किं खादति?

(क) खादामि (ख) खादसि (ग) खादतः (घ) खादथः

4. वयम् पुस्तकानि पठिष्यावः।

(क) पठिष्यन्ति (ख) पठिष्यथ (ग) पठिष्यतः (घ) पठिष्यामः

खण्डः (घ)

पठित्–अवबोधनम्– 28 अड्का

प्र.10 अधोलिखित गद्यांश पद्यांश नाट्यांशं च पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत।

4ग3त्र12

(क) कालो5हम् अहं खलु कालः। विश्वस्य आत्मा5हम्। कलयामि गणयामि जगतः आयुः प्रमाणम्। सततं चक्रवत् परिवर्तमानः भूतं वर्तमानं भविष्यदपि च वीक्षमाणः अहमेव साक्षी जगतः उत्पत्तेः विकासस्य प्रलयस्य च। इदम् जगत् तु पुनः पुनः जायते विलीयते च परमहं सर्वदा विद्यमानो5स्य सर्व क्रियाकलापं पश्यामि। अहो! किं जानीथ यूयम् 'कियती प्राचीना इयम् सृष्टिः ! नैव! तर्हि श्रृणुत ध्यानेन' 'कृतयुगं त्रेतायुग द्वापरयुगं कलियुगंचेति चत्वारि युगानि। चतुर्णां युगानां, समूहः एवं महायुगम्। एकसप्ततिमहायुगानाम् एकम् मन्वन्तरम्। चतुर्दशमन्वन्तराणां समूहः कल्पः। एकः कल्प एव ब्रह्माणः एक दिनं मन्यते। ब्रम्हणः आयुः शतं वर्षाणि।'

अ. एकपदेन उत्तरत

1६2ग2त्र1

1. चक्रवत् कः परिवर्तते?
   (क) कालः (ख) सूर्य (ग) चन्द्रः (ग) ब्रम्हा
2. ब्रह्वाणः आयुः कति वर्षाणि?
   (क) सहस्त्रं (ख) शतम् (ग) लक्षम् (घ) द्विशतम्

ब. पूर्णवाक्येन उत्तरत— 1ग1त्र1

कालः केषां साक्षी अस्ति?

स. निर्देशानुसारम् उत्तरत—

1ध्2ग4त्र2

1. 'विश्वस्य आत्माःहम्' अत्र 'अहम्' सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम्?
   (क) ब्रह्मण (ख) सूयार्य (ग) कालाय (घ) सृष्ट्यै
2. 'परमहं सवर्दा विद्यमानः' अत्र 'अहम्' इति सर्वनामपदस्य विशेषणपदं चित्वा लिखत।
   (क) परम् (ख) सर्वदा (ग) विद्यमानः (घ) मानः
3. 'इदम् जगत् पुनः पुनः जायते' इत्यत्र अव्यय पदम् किम्।
   (क) इदम् (ख) जगत् (ग) जायते (घ) पुनः
4. श्रृणुत – इत्यत्र कः लकारः
   (क) लट् लकारः (ख) लृटलकार (ग) लोट् लकारः (घ) लड़्लकार

ब. पद्यांश

इच्छत्यात्मनः श्रेयः प्रभूतानि सुखानि च।
न कुर्यादहितं कर्म स परेभ्यः कदापि च।।

प्रश्ना

1. एक पदेन उत्तरत। 1ध्2ग2त्र1
   (1) आत्मनः श्रेयः कः इच्छति?
   (2) नरः प्रभूतानि कानि इच्छति?
2. पूर्ण वाक्येन उत्तरत।

   1ग1त्र1

   परेभ्यः कदापि किं न कुर्यात्?
3. निर्देशानुसारम् उचितम् उतरं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत।

   1ग2त्र2 (क) 'कर्म' इति पदस्य विशेषणपदं किम्?
   (अ) श्रेयः (ब) अहितम् (स) परेभ्यः (द) कदापि

   (ख) 'बहूनि' इत्यर्थे अत्र किं पदं प्रयुक्तम्?
   (अ) सुखानि (ब) परेभ्यः (स) प्रभूतानि (द) श्रेयः

स. नाट्यांश

पर्यटनाधिकारी – ईटानगरम् अस्य प्रदेशस्य राजधानी।

श्यामा – महोदय! अत्रत्यजनजातीनां कानि प्रमुखानि आजीविका–साधनानि?

पर्यटनधिकारी – कृषिः शिल्पकला वनसम्पद् चैव एतेषां प्रमुखानि आजीविका साधनानि।

रविः – मान्यवर! अस्य प्रदेशस्य प्रमुखाः उत्सवाः के?

पर्यटनाधिकारी – साधु पृष्टम्। अत्र अनेके प्रमुखोत्सवाः। 'वाड्चो' जनजातीनां प्रमुख पर्व 'ओरिया' इति अस्ति। एतत् तु 'फरवरी' इति मासे मान्यते। अस्मिन् अवसरे कृषिभूमिपूजनं सेतुनिर्माणं च सामाजिकं कार्य क्रियते।'मोपीन' इति अपि कृषिपर्व अस्ति। देवानापि देवः 'मोपीन' इति कथ्यते। 'होली' सदृशम् एव पर्व इदम्। जनाः परस्परं मुखे कपोले च शालिचूर्ण लिम्पन्ति। इदम् 'अप्रैल' इति मासे मान्यते। 'ओणम्' पर्व समं 'साडकेन' एकम् अन्यत् पर्व अस्ति। लामासम्पदायस्य 'लोसर' इति प्रमुख पर्व अपि 'फरवरी' इति मासे सम्पद्यते।

हिमांशु – अस्माभिः 'मिथुन' इति विषये अपि किच्चिद् श्रुतम्। किं तत्?

पर्यटनाधिकारी – मिथुन गोमहिषसदृशः एकः विशिष्टः राजपशुः अस्ति।

1. एक पदेन उत्तरत 1ध्2ग2त्र1

(अ) अरूणाचलस्य राजधानी का?

(क) कोलकाता (ख) ईटानगरम् (ग) बोमाडिला (घ) अगरतला

(ब) अरूणाचलस्य प्रमुखः राजपशु कः अस्ति?

(क) गो (ख) महिषः (ग) मिथुनः (घ) सिंहः

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत– 1ग1त्र1

(क) 'वाड्चो' जनजातीनां ओरियाप्रमुखपर्वणः अवसरे किं किं क्रियते?

3. यथा निर्देशम् उत्तरत–

1ध्2ग4त्र2

(1) लामासम्प्रदायस्य लोसर इति प्रमुखं पर्व अत्र 'पर्व' इति पदस्य विशेषणपदं किम् लिखितम्?

(क) प्रथमम् (ख) मुख्यम् (ग) प्रमुखम् (घ) प्रधानम्

(2) कृषिः शिल्पकलां वनसम्पद् चैव एतेषां प्रमुखानि आजीवकासाधनानि अस्मिन् वाक्ये एतेषाम् सर्वनामपदं केभ्यः प्रयुक्तम्?

(क) अत्रत्यजनजातीयेभ्यः (ख) पशुभ्यः (ग) अधिकारिभ्यः (ग) मानवेभ्यः

3. विशिष्ट राजपशु इत्यत्र विशेषणं पदं किम् ?

(अ) राजा (ब) पशुः (स) विशिष्टः (द) राजपशुः

4. श्रुतम् इत्यत्र कः प्रत्ययः अस्ति?

(अ) क्त्वा (ब) तुमुन् (स) क्त (द) क्तवयु

11. अधोलिखितकथनस्य समुचितं भावं प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा उत्तरपुस्तिकायां लिखत् (क) विश्वस्य आत्मा5हम्।

1ग2त्र2

(1) अहम् विश्वस्थ्य आत्मा अस्मि।

(2) अहम् विश्वस्य निर्माता।

(3) कालः सर्वव्यापकः अतः सः विश्वस्य सर्वघटनानां ज्ञाता।

(4) कालः एव यत्र तत्र व्याप्तः दृश्यते।

(ख) मोचयामि ब्रह्मास्त्रम्। इदम् अपाण्डवाय।

(1) इदम् ब्रह्मास्त्रं पाण्डवानां बन्धनात् मुक्तं करोमि।

(2) इदम् ब्रहास्त्रं पाण्डवानां नास्ति।

(3) इदम् अस्त्रम् पाण्डेवभ्यः न प्रयोक्तव्यम्।

(4) अश्वत्थामा पाण्डवानां विनाशाय ब्रह्मास्त्रं मोक्तुम् उद्यतः।

12. अधोलिखितश्लोकयोः अन्वयं मञ्जूषातः समुचितपदं चित्वा पूरयत।

1ध2ग8त्र4

1. वाक्यपटुधैर्यवान् मन्त्री सभायामप्यकातरः ।
स केनापि प्रकारेण परैर्न परिभूयते।।
अन्वयः (यः) वाक्पटुः धैर्यवान् मन्त्री,............... अपि...........सः.........
केनापि प्रकारेण न...........।

2. परमापद्गतेनापि नैव तात ! त्वया रणे।
इदमस्त्रं प्रयोक्तव्यं मानुषेषु विशेषतः।।
अन्वयः तात!............. अपि त्वया........... इदम् अस्त्रं .... मानुषेषु
नैव...........।

मंजूषा

प्रयोक्तव्यम्, सभायाम्, परमापद्गतेन, परैः, अकातरः, परिभूयते, रणे, विशेषतः

13. अधोलिखितवाक्येषु रेखांकित पदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणम् कुरूत्।

1ग4त्र4

(1) भीमः एकाकी द्रोणपुत्राय अलम्।

(2) तत्वार्थस्य निर्णयः विवेकेन कर्तु शक्यः।

(3) सूर्यस्य प्रकाशः सर्वप्रथमं अरूणाचलं प्रदेशं स्पृशति।

(4) सर्वः कामान् अवाप्नोतु।

14. अधोलिखितानि वाक्यानि घटनाक्रमेण पुनः लेखनीयानि। 1ध्2ग8त्र4

1. मार्गे उद्दण्डबालकस्य वचांसि श्रुत्वा प्रच्छन्नभाग्यः चौरकर्म त्यक्तवान्।
2. प्रच्छन्नभाग्यः दुष्टबुद्धिः च द्वे मित्रे आस्ताम्।
3. दुष्टिबुद्धिः तस्य गेहे चौरकर्म कर्तुम् आगच्छत्।
4. तौ धनहरणार्थं ग्रामान्तरं गतौ।
5. सः कृषकस्य क्षेत्रे हलकार्यं कर्तुं आरभत।
6. सर्पः बहिः निर्गत्य दुष्टबुद्धिमेव दष्टवान्।
7. स्वप्नस्य वार्तां श्रुत्वां सः क्षेत्रात् सविषधरं कलशं प्राप्तवान्।
8. मित्रं मारयितुं तत् कलशं सः मित्रस्य गृहे अक्षिपत्।

15. प्रसङ्.ानुसारम् उचितम् अर्थ चिनुत।

1ध्2ग4त्र2

(1) मम कलनस्य आधारः सूर्य एव।

(अ) कलायाः (ब) ध्वनेः (स) गणनायाः (द) कल्पनायाः

(2) आपदां तरणिः धैर्यम्।

(अ) तरणम् (ब) सूर्यः (स) भार्या (द) नौका

(3) नूतनसंवत्सरे इदानीम् इयमेव मे शुभाशंसा

(अ) आशकां (ब) प्रशंसा (स) शुभकामना (द) शुभवृतम्

(4) द्रौणिना में पुत्राः भ्रातरश्च हताः।

(अ) द्रोणाचार्येण (ब) द्रोणपुत्रेण (स) द्रोणशत्रुणा (द) द्रोणमित्रेण

———

आदर्श प्रश्नपत्रम् – 2011–12

संस्कृतम्–सम्प्रेषणात्मम्

(द्वितीयं संकलननात्मकं मूल्याड्.कनम्)

कक्षा –दशमी

अड्.का–योजना

समय– होरात्रयम् पूर्णाड्.काः–80

खण्डः (क)

अपठित–अवबोधनम्– 12 अड्.का

प्रश्नाः **उत्तराणि** **अड्.का**

प्र.1 अ (1) पर्यटम् (2) प्रियजनैः (3) सर्वम् (4) यदनुभूयते 1⁄2ग4त्र2

आ. (1) पर्यटन–उद्योगेन भारतशासनं पर्याप्तं धनं लभते।

(2) इमम् उद्योगं वर्धयितु शासनं यत्नशीलम् अस्ति।

2ग2त्र4

इ. (1) तुमन् (2) चलः (3) तृतीया (4) लट्लकारः –

1ग4त्र4

ई. 'पर्यटनम्' अथवा यथामिभतं शीर्षक।

2ग1त्र2

खण्डः (ख)

रचनात्मकं कार्यम् 12 अड्.का

प्र.2 (1) नागपुरतः(2) प्रिय (3) सस्नेहं (4) चतुर्षु (5) वितीर्णवान् (6) निरक्षरबालकानाम् (7) व्यवस्था (8) आशीषः

1⁄2ग8त्र4

प्र.3 शुद्धं वाक्यं दृष्ट्वा अड्काः देयाः। मंजूषायां शब्दाः सहायतार्थं दत्ताः। यदि छात्राः स्वपक्षतो5पि वाक्यानि रचयन्ति तदापि अड्काः प्रदेयाः।

2ग4त्र8

खण्डः (ग)

अनुप्रयुक्तव्याकरणम् – 28 अड्.का

प्र.4 (1) सर्वोत्तमः (2) ग्रीष्म+ऋतुः (3) द्वावेव (4) धनंच(धनच्च) 1ग4त्र4

प्र.5. (1) विद्यायाः पराड्.मुखः (2) रूचिम् अनतिक्रम्य (3) आम्रस्य वृक्षे
(4) महर्षिः (5) साधुवृत्तिम् (6) दुग्धं (दुग्धम्) इव धवला

1ग6त्र6

प्र.6 (1) रक्षणीयाः (2) श्रु+तव्यत् (3) श्रद्धावान् (4) दान+णिनि

1ग4त्र4

प्र.7 (1) पुरा (2) मा (3) वृथा (4) बहिः (5) शनैः (6) उच्चैः 1ग6त्र6

प्र.8 क. (1) द्वे (2) तिस्त्रः (3) द्वौ (4) चत्वारः ½ग4त्र2

ख. (1) सप्ततिः (2) पंचचत्वारिंशत् 1ग2त्र2

प्र.9 (1) गच्छति (2) अक्रीडन् (3) खादसि (4) पठिष्यामः 1ग4त्र4

खण्डः (घ)

पठित्–अवबोधनम्– 28 अड्.का

प्र.10 अ (1) कालः (2) शतम्

½ग2त्र1

ब. कालः जगतः उत्पत्तेः विकासस्य प्रलयस्य च साक्षी अस्ति।

1ग1त्र1

स. (1) कालाय (2) विद्यमानः (3) पुनः (4) लोट् लकारः ½ग4त्र2

ब. पद्यांश –(1) नरः (2) सुखानि

½ग2त्र1

2. परेभ्यः कदापि अहितं कर्म न कुर्यात्।

1ग1त्र1

3. (क) अहितम् (ख) प्रभूतानि

1ग2त्र1

स. नाट्यांश

1. (अ) ईटानगरम् (ब) मिथुनः

½ग2त्र1

2. (क) 'वाड्चो' जनजातीनाम् ओरियाप्रमुखपर्वणः अवसरे कृषिभूमिपूजनं
सेतुनिर्माणं च सामाजिक कार्यं क्रियते।

1ग1त्र1

3. (1) प्रमुखम् (2) अत्रत्यजनजातीयेभ्यः (3) विशिष्टः (4) क्त

½ग4त्र2

11. (क) कालः सर्वव्यापकः अतः सः विश्वस्य सर्वघटनानां ज्ञाता।

1ग2त्र2

(ख) अश्वत्थामा पाण्डवानां विनाशाय ब्रह्मास्त्रं मोक्तुम् उद्यतः।

12. 1. (1) सभायाम् (2) अकातरः (3) परैः (4) परिभूयते

2. (1) परमापद्गतेन (2) रणे (3) विशेषतः (4) प्रयोक्तव्यम्

½ग8त्र4

13. (1) कस्मै (2) विवेकेन (3) कम् (4) कान्

1ग4त्र4

14. क्रमशः – 2,4,1,5,3,7,8,6 ½ग8त्र4

15. (1) गणनायाः (2) नौका (3) शुभकामना (4) द्रोणपुत्रेण ½ग4त्र2

———